

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การผลิตมะม่วงเพื่อคุณภาพตามมาตรฐานส่งออกของเกษตรกรในอำเภอสากเหล็ก
จังหวัดพิจิตร
ชื่อและนามสกุล นายณัฐวุฒิ เชื้อเมืองพาน
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ สีสังข์
2. รองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2557

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์สุรพล จารุพงศ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ สีสังข์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การผลิตมะม่วงเพื่อคุณภาพตามมาตรฐานส่งออกของเกษตรกรในอำเภอสาทเหล็ก
จังหวัดพิจิตร

ผู้วิจัย นายณัฐวุฒิ เชื้อเมืองพาน รหัสนักศึกษา 2559001348

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ สีสังข์ (2) รองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง ปีการศึกษา 2556

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงคุณภาพ (3) ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงคุณภาพ (4) การปฏิบัติของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงคุณภาพ (5) เปรียบเทียบความรู้ ความคิดเห็น และการปฏิบัติของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงคุณภาพ และ (6) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงคุณภาพ

ประชากรในการศึกษาในครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ผลิตมะม่วงในเขตอำเภอสาทเหล็ก จังหวัดพิจิตร กลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ เกษตรกรที่ได้รับใบรับรองแปลง (GAP) มะม่วง จำนวน 111 ราย และกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วงทั่วไป จำนวน 111 ราย เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ วอเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test.

ผลการวิจัยพบว่า (1) เกษตรกรที่ได้รับใบรับรองแปลง (GAP) มะม่วง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 50.41 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา แรงงานในครัวเรือนด้านการเกษตรเฉลี่ย 3 คน มีพื้นที่ทำสวนมะม่วงเฉลี่ย 25.22 ไร่ รายได้รวมทั้งหมดของครัวเรือนเฉลี่ย 503,548.18 บาทต่อปี รายจ่ายรวมภาคการเกษตรเฉลี่ย 136,378.83 บาทต่อปี ส่วนเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วงทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 50.31 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา แรงงานในครัวเรือนด้านการเกษตรเฉลี่ย 3 คน รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเฉลี่ย 416,819.46 บาทต่อปี รายจ่ายในภาคการเกษตรทั้งหมดของครัวเรือนเฉลี่ย 132,783.78 บาทต่อปี พื้นที่ทำสวนมะม่วงเฉลี่ย 18.50 ไร่ (2) ความรู้เกี่ยวกับคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออกมะม่วง เกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ส่วนใหญ่มีความรู้ในเรื่องลักษณะดินที่เหมาะสมในการปลูกมะม่วง การดูแลรักษาและปรับปรุงคุณภาพผลผลิต และการใช้อุปกรณ์ในการเก็บเกี่ยวมะม่วง ส่วนความรู้ทางด้านอื่นเกษตรกรยังมีความรู้ในจำนวนที่ไม่มากนัก (3) เกษตรกรที่ได้รับใบรับรองแปลง (GAP) มะม่วงมีความเห็นในประเด็นต่างๆ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด บางประเด็นอยู่ในระดับมาก ส่วนเกษตรกรทั่วไป ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากและบางประเด็นในระดับปานกลาง (4) เกษตรกรส่วนใหญ่ของทั้งสองกลุ่มปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานการส่งออก ยกเว้น ประเด็นเดียวคือ การเก็บตัวอย่างน้ำไปวิเคราะห์หาการปนเปื้อนสารเคมี ซึ่งยังมีเกษตรกรจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่ปฏิบัติ (5) เกษตรกรที่ได้รับใบรับรองแปลง (GAP) มะม่วงมีรายได้สูงกว่าเกษตรกรทั่วไป เกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันทางสถิติเกือบทุกประเด็นเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงตามมาตรฐานการส่งออก (6) เกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีปัญหามากในเรื่องสภาพอากาศแปรปรวนและต้นทุนการผลิตมีแนวโน้มสูงขึ้น จึงเสนอแนะให้รัฐควบคุมราคาปัจจัยการผลิต และให้ความรู้ความเข้าใจในระบบ กระบวนการ ขั้นตอน ข้อกำหนดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก่กลุ่มเกษตรกร เพื่อให้ได้มาตรฐานการส่งออก

คำสำคัญ การผลิตมะม่วงคุณภาพ การผลิตผลไม่ตามมาตรฐานการส่งออก จังหวัดพิจิตร

Thesis title: Quality Mango Production Adhering to Export Standardization in Sak Lek District of Phichit Province

Researcher: Mr. Nattawut Chuemuangphan; **ID:** 2559001348;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Sunan Seesang, Associate Professor; (2) Dr. Jinda Khlibtong, Associate Professor; **Academic year:** 2013

Abstract

The purposes of this research were to study (1) socio-economic backgrounds of farmers, (2) farmers' knowledge relating to quality mango production, (3) farmers' opinions toward quality mango production, (4) farmers' practice relating to quality mango production, (5) comparison of knowledge, opinions and practice relating to mango production by farmers, and (6) farmers' problems and suggestions for quality mango production.

The population of this study was farmers who had mango plantation in Sak Lek District of Phichit Province. The samples comprised of two groups, farmers who received GAP certificate and other farmers, accounting for 111 farmers of each group. Data were collected by using interviewed technique and analyzed by computerized program. Statistics used to analyze data were frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The research results were found that (1) most of GAP farmers were male with the average age of 5.41 years and finished primary education. The average number of household farming labor was three persons. The average mango planting area was 25.22 Rai (1 Rai = 1,600 square meters). The average total household income was 503,548.18 baht/year, while the average total farming expense was 136,378.83 baht/year. As for the general farmers, most of them were male with the average age of 50.31 years and finished primary education. The average number of household farming labor was three persons. The average total household income was 416,819.46 baht/year. The average total farming expense was 132,783.78 baht. The average area of mango plantation was 18.50 rai. (2) Most of both groups had knowledge in suitable soil for mango plantation, maintenance and improvement of mango production, and tool utilization for mango harvesting. However, there was not high number in other knowledge contents. (3) GAP farmers perceived quality mango production at "most" and "much" levels, while general farmers rated at "much" and "moderate" levels. (4) Most of both groups performed the practices adhering to the export standardization, except collecting the water for chemical contaminate analysis that a lot of farmers didn't practice this topic. (5) GAP farmers had higher income than general farmers. There were statistically significant differences in most topics of mango production adhering to export standardization. Hence, (6) both groups encountered problems in unstable climate conditions and tendency of high cost production. Therefore, they suggested to have price control for production supplements and to provide knowledge to farmers about system, process, and criteria of the agencies relating to quality mango production adhering to export standardization.

Keywords: Quality mango production, Fruit production adhering to export standardization, Phichit Province

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก อาจารย์ที่ปรึกษาหลักวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสั่งข์ และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง จากสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาราช ที่ท่านได้กรุณาให้คำปรึกษาพร้อมทั้งติดตามการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิด คุณสุรพล จารุพงศ์ รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร ที่ให้คำแนะนำจนทำให้การทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จ เรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง และขอขอบคุณ นายกองค้ำการบริหารส่วนตำบลวังทับไทร อำเภอสามโก้ จังหวัดพิจิตร ที่ให้การสนับสนุน การศึกษาครั้งนี้ พร้อมทั้งเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงในอำเภอสามโก้ จังหวัดพิจิตร ที่ให้ความช่วยเหลือ ร่วมมือ และให้ข้อมูลการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอบคุณกำลังใจและแรงใจที่มีคุณค่ายิ่งจากคู่ชีวิตและลูกที่ไว้เพื่อการเรียนในครั้งนี้ จนทำให้ก้าวมาถึงวิทยานิพนธ์ ซึ่งบ่งชี้ถึงการสำเร็จการศึกษาตามที่ตั้งหวังด้วยกันได้

ในส่วนที่เป็นคุณค่าและคุณความดีที่สามารถอำนวยความสะดวกของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแต่ครอบครัวที่รักยิ่ง ตลอดจนคุณอาจารย์ผู้มีพระคุณทุกท่านที่กรุณาถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ทางด้านวิชาการตั้งแต่อดีตจนสำเร็จการศึกษาในระดับนี้

ณัฐวดี เชื้อเมืองพาน

สิงหาคม 2557

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
สมมุติฐานการวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่จะได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
ข้อมูลสภาพพื้นที่ทั่วไป เศรษฐกิจ และสังคมของอำเภอสากเหล็ก จังหวัดพิจิตร	7
คุณภาพและมาตรฐานส่งออกของมะม่วง	11
แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น	25
การปฏิบัติตัวของเกษตรกรในการผลิตมะม่วง	28
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	40
สรุปประเด็นที่สำคัญเพื่อเป็นแนวคิดการวิจัย	42
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	44
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	44
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	45
การเก็บรวบรวมข้อมูล	47
การวิเคราะห์ข้อมูล	48

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	51
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม	51
ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออกของเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วง	73
ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของเกษตรกรที่เกี่ยวกับคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออกมะม่วง	79
ตอนที่ 4 การปฏิบัติในการผลิตมะม่วงเพื่อคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออก	84
ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการผลิต มะม่วงเพื่อคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออก	94
ตอนที่ 6 การเปรียบเทียบความรู้ ความคิดเห็น ปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิต มะม่วงของเกษตรกร	98
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	112
สรุปการวิจัย	112
อภิปรายผล	116
ข้อเสนอแนะ	122
บรรณานุกรม	123
ภาคผนวก	127
แบบสอบถาม	128
ประวัติผู้วิจัย	144

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1	ข้อกำหนดเรื่องขนาด 22
ตารางที่ 2.2	ข้อกำหนดเรื่องเกณฑ์คลาดเคลื่อนเรื่องขนาด 23
ตารางที่ 3.1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกเป็นรายตำบล 45
ตารางที่ 4.1	เพศของเกษตรกร 52
ตารางที่ 4.2	อายุของเกษตรกร 53
ตารางที่ 4.3	สถานภาพสมรสของเกษตรกร 54
ตารางที่ 4.4	ระดับการศึกษาของเกษตรกร 54
ตารางที่ 4.5	แรงงานในครัวเรือนของเกษตรกร 55
ตารางที่ 4.6	การประกอบอาชีพของครัวเรือน 56
ตารางที่ 4.7	ประสบการณ์ในการผลิตมะม่วง 57
ตารางที่ 4.8	รายได้ภาคการเกษตร 58
ตารางที่ 4.9	รายได้นอกภาคการเกษตร 62
ตารางที่ 4.10	รายจ่ายภาคการเกษตร 66
ตารางที่ 4.11	ขนาดพื้นที่ถือครองในการผลิตมะม่วง 70
ตารางที่ 4.12	แหล่งข้อมูลรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตมะม่วง 71
ตารางที่ 4.13	ประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการผลิตมะม่วง 72
ตารางที่ 4.14	การเป็นสมาชิกสถาบันหรือกลุ่มเกษตรกร 73
ตารางที่ 4.15	ความรู้เกี่ยวกับคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออกมะม่วง 74
ตารางที่ 4.16	ความคิดเห็นของเกษตรกรที่เกี่ยวกับคุณภาพตามมาตรฐาน ส่งออกมะม่วง 79
ตารางที่ 4.17	การปฏิบัติในการผลิตมะม่วงเพื่อคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออก 89
ตารางที่ 4.18	เปรียบเทียบปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตมะม่วงให้ได้ คุณภาพตามมาตรฐานส่งออก 95
ตารางที่ 4.19	การเปรียบเทียบความรู้ ความคิดเห็น ปัญหาและข้อเสนอแนะการผลิต มะม่วงของเกษตรกร 100

ญ

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4

